

## Treść rozdziału zaakceptowana przez wydawcę i opublikowana jako:

Korpala, Paweł. 2014. „Tłumaczenie ustne z języka C: Wyzwanie dla studentów tłumaczenia konferencyjnego?”, w: Anna Głogowska et al. (red.), *Z zagadnień tłumaczenia: Teoria - kształcenie - praktyka*. Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 109-118.

### **Tłumaczenie ustne z języka C: Wyzwanie dla studentów tłumaczenia konferencyjnego?**

#### **Wstęp**

Jednym z podstawowych wymagań stawianych kandydatom na stanowisko tłumacza ustnego w instytucjach Unii Europejskiej jest znajomość przynajmniej dwóch języków obcych. Nawet doskonały warsztat tłumacza, który ma w kombinacji językowej tylko jeden język obcy, nie wystarcza, by taką osobę można było wziąć pod uwagę w procesie rekrutacji. Dyrekcja Generalna ds. Tłumaczeń Ustnych w Komisji Europejskiej, wzorując się na ustaleniach Międzynarodowego Stowarzyszenia Tłumaczy Konferencyjnych (AIIC), w następujący sposób definiuje grupy języków, którymi operuje dany tłumacz konferencyjny:

- język A: język ojczysty tłumacza;
- język B: „język niebędący językiem ojczystym, który jednak tłumacz zna znakomicie i na który może tłumaczyć z jednego lub większej liczby swoich pozostałych języków”;
- języki C: „języki, które tłumacz w pełni rozumie i z których tłumaczy na język A lub B” (*Regulation governing admissions and language classification*) (<http://ec.europa.eu/dgs/scic>).

Instytucje Unii Europejskiej nie wymagają od tłumacza opanowania języka B, natomiast w większości przypadków konieczna jest znajomość przynajmniej dwóch lub trzech języków pasywnych (języków C). Biorąc pod uwagę przytoczoną powyżej definicję języka C, dochodzimy do wniosku, że każdy potencjalny kandydat na tłumacza konferencyjnego, który miałby być zatrudniony przez instytucję europejską, musi opanować umiejętność doskonałego rozumienia przynajmniej dwóch lub trzech języków obcych.

Ośrodki kształcące tłumaczy konferencyjnych zwykle dostosowują się do tych wymagań przy opracowywaniu swoich programów nauczania. Tym samym dydaktycy tłumaczenia chcą przygotować absolwentów specjalizacji tłumaczeniowych do unijnego egzaminu akredytacyjnego. Przykładami takich ośrodków są, słynące z wysokiego poziomu kształcenia, szkoły ESIT oraz ISIT. Wydziałowe Studium Tłumaczenia Konferencyjnego (WSTK) utworzone na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu swoją ofertę edukacyjną również opiera na wyraźnym podziale na zajęcia mające na celu doskonalenie umiejętności tłumaczenia z języka B/na język B (aktywny) oraz z języka C (pasywnego).

Punktem wyjścia i inspiracją do przeprowadzenia opisanego tutaj badania empirycznego były wnioski Gile'a (1995), który zwrócił uwagę na problem niedostatecznej znajomości języków roboczych wśród tłumaczy konferencyjnych i kandydatów na tłumaczy. Gile zauważył, że czynnikiem, który nierzadko dyskwalifikuje tłumaczy, jest nie tylko brak umiejętności tłumaczeniowych, ale też niewystarczająca znajomość języka – narzędzia, którym tłumacz operuje. Również Snell-Hornby (1992) oraz Chabasse (2009) podkreślały wagę kompetencji językowych wśród tłumaczy ustnych i studentów tłumaczenia konferencyjnego. Obserwacje te skłoniły autora niniejszego artykułu do przeprowadzenia badania okulograficznego oraz analizy jakościowej tłumaczeń wykonanych przez studentów WSTK, aby ocenić zasadność obserwacji Gile'a.

## **Cel badania**

Celem niniejszego badania było przyjrzenie się problemowi jakości tłumaczenia ustnego z tzw. języka pasywnego. W szczególności, autor podjął próbę odpowiedzi na pytanie, czy status języka angielskiego u studentów tłumaczenia konferencyjnego (język B lub C) wpływa na jakość tłumaczenia. Podjęcie tej kwestii wynikało z przekonania, iż wielu adeptów tłumaczenia ustnego z językiem angielskim jako językiem C nie było w stanie opanować tłumaczenia z tego języka w takim stopniu, w jakim udało się to grupie osób z językiem angielskim jako językiem B. Celem niebezpośrednim badania było więc sprawdzenie, czy warunek stawiany przez instytucje europejskie o posiadaniu co najmniej dwóch tak samo silnych języków C w kombinacji językowej znajduje swoje odzwierciedlenie w rzeczywistych umiejętnościach studentów tłumaczenia konferencyjnego.

## **Uczestnicy badania**

W eksperymencie wzięły udział dwie grupy studentów Wydziałowych Studiów Tłumaczenia Konferencyjnego (WSTK) na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Oferta dydaktyczna WSTK daje studentom możliwość doboru kombinacji językowej z następującej grupy języków: angielski, niemiecki, francuski. Aby móc przeprowadzić eksperyment, niezbędne było utworzenie dwóch grup badawczych:

- 1) uczestnicy z językiem angielskim jako językiem B (i jednocześnie j. niemieckim/francuskim jako językiem C);
- 2) uczestnicy z językiem angielskim jako językiem C (i jednocześnie j. niemieckim jako językiem B).

Eksperyment przeprowadzono w kwietniu 2012 roku, na dwa miesiące przed egzaminem końcowym, podsumowującym dwuletnią specjalizację w zakresie tłumaczenia ustnego. Oznacza to, że każdy z uczestników przez co najmniej półtora roku uczęszczał na zajęcia z tłumaczenia konferencyjnego. Grupa z j. angielskim jako językiem B liczyła 7 osób, natomiast z językiem angielskim jako językiem C – 8 osób. Początkowo w eksperymencie miała wziąć udział jeszcze jedna osoba z językiem angielskim jako językiem C, ale w trakcie analizy danych okazało się, że nie można brać jej pod uwagę ze względu na tzw. ruchy Browna, szczegółowo opisane przez Pavlović i Jensen (2009: 99), które, mówiąc najkrócej, powodują zwielokrotnienie liczby fiksacji, co wyraźnie wpłynęłoby na jakość danych zebranych podczas eksperymentu.

## **Materialy i sprzęt**

Zadaniem wszystkich uczestników badania, niezależnie od przynależności do grupy, było przetłumaczenie *a vista* tego samego tekstu z języka angielskiego na język polski. Autorowi zależało na zachowaniu tzw. trafności ekologicznej badania, tj. aby warunki eksperymentalne w możliwie największym stopniu przypominały rzeczywisty proces tłumaczenia. W tym celu autor zdecydował się wybrać tekst dotyczący globalnego ocieplenia, które jest kwestią szeroko dyskutowaną w kontekście polityki Unii Europejskiej. W trakcie badania tekst do przetłumaczenia wyświetlany był na trzech kolejnych slajdach. Slajd pierwszy spełniał tylko funkcję rozgrzewki, a właściwym obszarem zainteresowań branym pod uwagę podczas analizy danych był slajd drugi, składający się ze 127 słów. Drugim obszarem zainteresowań było jedno ze zdań, znajdujące się na slajdzie drugim. Autor zdecydował się wyszczególnić to zdanie jako osobny obszar z uwagi na jego skomplikowaną strukturę syntaktyczną:

*The biggest global warming fiction is perhaps that human induced global warming has a negligible share in increasing global temperatures and climate change.*

Wielu uczestników badania miało problem z poprawną interpretacją frazy nominalnej *human induced global warming*, i traktowało *induced* jako orzeczenie. Rycina 1 przedstawia zawartość całego slajdu 2:

Not everyone is ready to believe that global warming is actually happening. In fact, the world is divided into two groups - people who understand the hazards of global warming and people who feel that the whole issue of global warming is a hoax. The biggest global warming fiction is perhaps that human induced global warming has a negligible share in increasing global temperatures and climate change. The truth is that the amount of carbon dioxide generated by human actions is too much to term it 'insignificant' or 'negligible' as the global warming skeptics do. Greenhouse gases, such as carbon dioxide and methane, have formed a layer in the atmosphere. As the sunlight enters the atmosphere, it is trapped by these gases and, hence, global temperatures are rising.

Rycina 1: Obszary zainteresowań (Areas of Interest).

Do przeprowadzenia badania okulograficznego użyto zdalnego eye-trackera Tobii T60, aby zarejestrować aktywność wzrokową uczestników badania podczas wykonywania zadania eksperymentalnego. Do analizy wyników badania okulograficznego użyto programu Tobii Studio 2.0.5.

## **Procedura**

Przed przystąpieniem do tłumaczenia każdego uczestnika badania zapoznano z tematyką tekstu oraz opisano przebieg badania. Każda sesja indywidualna została poprzedzona kalibracją, mającą na celu ustalenie współrzędnych punktu skupienia wzroku badanego; następnie przystąpiono do samego badania. Każde z tłumaczeń zostało nagrane, by

możliwa była jego analiza jakościowa. Ruchy gałek ocznych z kolei zostały zarejestrowane przez okulograf i przedstawione w formie graficznej dzięki oprogramowaniu Tobii Studio 2.0.5.

### **Okulograficzne wskaźniki wysiłku poznawczego**

Na przestrzeni ostatnich lat okulografia używana jest coraz częściej jako metoda badawcza służąca do badania przebiegu procesu tłumaczenia. Zakłada się, że badając ruchy gałek ocznych jesteśmy w stanie odpowiedzieć na pytanie, ile wysiłku uczestnik eksperymentu musi włożyć w wykonanie eksperymentalnego zadania tłumaczeniowego. Aby móc ocenić wysiłek poznawczy włożony w tłumaczenie *a vista*, autor zdecydował się na wybór następujących wskaźników okulograficznych:

- *liczba fiksacji* (w obrębie danego obszaru zainteresowań),
- *długość pierwszej fiksacji* (w obrębie danego obszaru zainteresowań),
- *czas obserwacji* – rozumiany jako całkowity czas skupienia uwagi na danym obszarze zainteresowań, począwszy od pierwszej fiksacji w obrębie obszaru zainteresowań, a skończywszy na ostatniej fiksacji w jego obrębie (Chmiel i Mazur, manuskrypt w przygotowaniu: 7).

Zakłada się, że im więcej jest fiksacji oraz im dłuższe są fiksacje i całkowity czas obserwacji, tym więcej wysiłku uczestnik badania musiał włożyć w wykonanie zadania (Rayner 1998).

### **Hipoteza badawcza**

Główną hipotezę badawczą, dotyczącą wyników opisanego tutaj eksperymentu, można sformułować w następujący sposób: poziom umiejętności tłumaczenia z języka angielskiego w grupie z językiem niemieckim jako językiem B (i j. angielskim jako językiem C) jest zdecydowanie niższy niż w grupie z językiem angielskim jako językiem B. Przewiduje się, że różnica ta znajdzie odzwierciedlenie zarówno w wynikach badania okulograficznego, jak i analizie jakościowej tłumaczenia. Autor badania zakłada, iż grupa z językiem niemieckim nie zdołała opanować umiejętności tłumaczenia z języka angielskiego w takim stopniu, jak grupa z aktywnym językiem angielskim, co będzie bardzo wyraźnie rzutować na jakość

wykonanego tłumaczenia *a vista*. Przekonanie to wynika z własnych obserwacji autora dotyczących sporych różnic w stopniu znajomości języków B i C wśród studentów Wydziałowych Studiów Tłumaczenia Konferencyjnego na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

### **Wyniki analizy jakościowej**

Ocena jakości tłumaczenia to często zadanie niełatwe. Aby była ona wymierna i wiarygodna, podstawą dla niej powinien być pewien jasno określony paradygmat, a nie tylko subiektywna opinia osoby przeprowadzającej eksperyment. By dokonać oceny jakości tłumaczenia *a vista* w niniejszym badaniu, autor skorzystał z klucza oceny, opracowanego przez Bartłomiejczyk (2010). Klucz ten jednak został delikatnie zmodyfikowany: kluczowa dla oceny tłumaczenia *a vista* była zgodność tłumaczenia z oryginałem, poprawny dobór słownictwa specjalistycznego oraz poprawność językowa: składniowa i gramatyczna. Wszelkie elementy pozajęzykowe, jak na przykład nadużywanie tzw. samogłosek-wypełniaczy, nie wpływały na ocenę jakości wykonanego tłumaczenia. Tekst został podzielony na poszczególne elementy niosące znaczenie (słowa, wyrażenia) i przy ocenie tłumaczenia sprawdzano, czy elementy te zostały poprawnie oddane w języku docelowym (tego typu analiza to tzw. *propositional analysis*). Całkowita liczba elementów nie odpowiadała liczbie słów w tekście z uwagi na to, iż wyrażenia przyimkowe traktowano jako elementy niosące jedno znaczenie. Za poprawnie przetłumaczony element przyznawano jeden punkt. Punkty ujemne przyznawane były w następujących sytuacjach:

- błąd leksykalny (3 punkty),
- błąd gramatyczny (3 punkty),
- zdanie nielogiczne, niezrozumiałe (10 punktów).

Podobnej modyfikacji klucza oceny opracowanego przez Bartłomiejczyk (2010) autor dokonał w badaniu dotyczącym wpływu cech morfo-syntaktycznych danego języka źródłowego na jakość tłumaczenia *a vista*. Wnioski z eksperymentu zostały szeroko opisane w Korpala (2012).

Wyniki analizy jakościowej przedstawiają się następująco:

grupa	wynik	średnia
ang.	100	
ang.	75	
ang.	103	
ang.	103	
ang.	86	
ang.	71	
ang.	100	<b>91,14</b>
niem.	88	
niem.	72	
niem.	20	
niem.	79	
niem.	3	
niem.	67	
niem.	30	
niem.	92	<b>56,38</b>

Tabela 1: Wyniki analizy jakościowej.

Skrótem „ang.” oznaczona została grupa z j. angielskim jako językiem B, natomiast skrótem „niem.” – grupa z j. angielskim jako językiem C i j. niemieckim jako językiem B. Maksymalna liczba punktów, jaką można było uzyskać, to 110. Porównanie średnich wyników dla obu grup mogłoby na pierwszy rzut oka skłaniać do twierdzenia, iż uczestnicy eksperymentu z aktywnym językiem angielskim w kombinacji językowej o wiele lepiej wykonali zadanie tłumaczeniowe. Kiedy jednak przedstawimy dane w formie rankingu wyników w obu grupach badanych, otrzymamy następujące rezultaty:

grupa	wynik
ang.	103
ang.	103
ang.	100
ang.	100
niem.	92
niem.	88
ang.	86
niem.	79
ang.	75
niem.	72
ang.	71
niem.	67
niem.	30
niem.	20
niem.	3

Tabela 2: Ranking wyników w obu grupach badawczych.

Znaczna rozbieżność między wynikami, szczególnie w grupie z pasywnym językiem angielskim (89 punktów) skłoniła autora do wysnucia wniosku, że to indywidualne różnice między badanymi, w większym stopniu niż status języka angielskiego determinują jakość wykonanego tłumaczenia. Zamiast skupiać się na średnim wyniku grupy, warto w tym przypadku przyrzeć się bliżej indywidualnym rezultatom poszczególnych badanych. Zasadność obliczania średniej dla grup nielicznych i niejednorodnych jest kwestią dyskusyjną. Autor badania zdecydował się jednak na ich obliczenie, zgadzając się z Gile'em (2001: 31), który twierdzi, że nawet w przypadku tego rodzaju grup zestawienie średnich wyników może być bardzo wymownym uogólnieniem. Tak też się dzieje w przypadku badania tutaj opisanego: cztery najlepsze tłumaczenia to tłumaczenia osób z aktywnym językiem angielskim, a cztery najgorsze – osób z pasywnym językiem angielskim. Obliczenie średnich wyników dla poszczególnych grup pozwoliło na uwypuklenie tej tendencji. Analiza konkretnych błędów potwierdza słuszność takiego założenia. Znaczna liczba błędów popełnionych przez uczestników eksperymentu należących do grupy z aktywnym językiem niemieckim może wskazywać na niedostateczny poziom zrozumienia języka angielskiego. Dla przykładu, osobom należącym do tej właśnie grupy trudności sprawiło przetłumaczenie słowa *hoax* (ang. 'oszustwo, bujda'), podczas gdy osoby z aktywnym językiem angielskim z reguły takiego problemu nie miały. Ogromny problem sprawił również grupie z aktywnym językiem niemieckim rozbiór logiczny następującego zdania:

*The truth is that the amount of carbon dioxide generated by human actions is too much to term it 'insignificant' or 'negligible' as the global warming skeptics do.*

Uczestnicy z grupy niemieckiej często zmieniali sens zdania, a ich tłumaczenie zawierało informację, że ilość dwutlenku węgla wytwarzanego w wyniku ludzkiej działalności jest nieznacząca. Wiele z tych osób nie poradziło sobie również z poprawnym przetłumaczeniem skomplikowanego składniowo zdania przytoczonego w sekcji „Materiały i sprzęt” artykułu, również zmieniając sens oryginału.

### **Wyniki badania okulograficznego**

Chcąc potwierdzić wyniki analizy jakościowej, autor przeprowadził analizę okulograficzną, umożliwiającą sprawdzenie, ile wysiłku musieli włożyć uczestnicy badania w wykonanie zadania eksperymentalnego:

Grupa	slajd_liczba fiks.	slajd_1 fiks.	slajd_czas. obs.	zdanie_liczba fiks.	zdanie_1 fiks.	zdanie_czas obs.
ang.	334	0,11	114,64	100	0,40	35,46
ang.	301	0,40	110,06	95	0,40	34,27
ang.	228	0,03	73,57	65	0,03	22,23
ang.	313	0,09	96,31	96	0,02	27,95
ang.	217	0,09	77,34	53	0,60	20,24
ang.	335	0,01	106,02	114	0,05	36,14
ang.	313	0,10	91,27	62	0,53	19,95
niem.	346	0,06	89,63	123	0,35	29,85
niem.	249	0,29	72,82	44	0,23	13,06
niem.	363	0,43	121,39	93	0,23	30,88
niem.	210	0,08	71,18	36	0,83	14,44
niem.	299	0,26	106,03	65	0,35	17,62
niem.	342	0,01	82,48	84	0,13	19,65
niem.	328	0,06	96,11	93	0,28	28,93
niem.	279	0,08	102,06	95	0,25	33,91
<b>śr. Ang</b>	<b>291,57</b>	<b>0,12</b>	<b>95,60</b>	<b>83,57</b>	<b>0,29</b>	<b>28,03</b>
<b>śr. Niem</b>	<b>302,00</b>	<b>0,16</b>	<b>92,71</b>	<b>79,13</b>	<b>0,33</b>	<b>23,54</b>

Tabela 3: Wyniki badania okulograficznego.

W analizie wyników autor wziął pod uwagę trzy różne okulograficzne wskaźniki wysiłku poznawczego: liczbę fiksacji, długość pierwszej fiksacji oraz czas obserwacji. Wskaźniki te, pomnożone przez dwa różne obszary zainteresowań (slajd oraz zdanie), dają możliwość porównywania rezultatów uzyskanych przez grupy eksperymentalne na sześć różnych sposobów. Wyniki poszczególnych uczestników oraz średni wynik dla obu grup („ang.” oraz „niem.”) zebrano i przedstawiono w Tabeli 3 powyżej. Jednostką pomiaru długości pierwszej fiksacji oraz czasu obserwacji była sekunda. Im wyższa wartość, tym większy wysiłek uczestnik badania musiał włożyć w wykonanie tłumaczenia *a vista*. W tym wypadku porównanie średnich wyników dla obu grup daje jeszcze bardziej niejednoznaczne i zaskakujące rezultaty. Średni wynik grupy z j. niemieckim jako językiem B jest wyższy niż średni wynik grupy z aktywnym językiem angielskim tylko dla następujących wskaźników: liczba fiksacji (slajd), długość pierwszej fiksacji (slajd) oraz długość pierwszej fiksacji (zdanie). Ranking wyników w obu grupach badanych również nie dostarcza jednoznacznych wyników:

grupa	slajd_liczba fiks.
niem.	210
ang.	217
ang.	228
niem.	249
niem.	279
niem.	299
ang.	301
ang.	313
ang.	313
niem.	328
ang.	334
ang.	335
niem.	342
niem.	346
niem.	363

Tabela 4: Ranking wyników w obu grupach badawczych.

Prawdą jest, iż trzech uczestników z pasywnym językiem angielskim najslabiej poradziło sobie z wykonaniem zadania tłumaczeniowego. Kiedy jednak przyjrzymy się górnej części tabeli, okaże się, że najlepszy rezultat uzyskała również osoba z grupy z pasywnym językiem angielskim. Dane zebrane w Tabeli 4 wyraźnie wskazują, że to indywidualne różnice między uczestnikami, a nie przynależność do grupy w największym stopniu wpłynęły na poziom trudności w zrozumieniu języka angielskiego i poprawność wykonania zadania. Podsumowując, wyniki badania okulograficznego nie wykazały, że grupie z aktywnym językiem niemieckim wykonanie tłumaczenia *a vista* sprawiło większą trudność niż uczestnikom z grupy z aktywnym językiem angielskim.

### **Podsumowanie i dyskusja**

Wyniki analizy jakościowej nie pozwoliły na potwierdzenie wysuniętej przez autora hipotezy. Podział na grupy według języków okazał się w dużym stopniu arbitralny, a największy wpływ na jakość tłumaczenia miały indywidualne kompetencje poszczególnych badanych. Taką interpretację potwierdzają wyniki przeprowadzonego eksperymentu okulograficznego, z którego również nie wynika, że status języka angielskiego (język B lub C) ma wpływ na przebieg procesu tłumaczenia. Również mała liczebność grup badawczych sprawia, że do wyciągania wniosków ilościowych należy podchodzić z rozwagą.

Poza tym autor badania ma poważne zastrzeżenia do użyteczności modelu okulografu Tobii T60 do badań nad przetwarzaniem tekstu. Mimo że przy projektowaniu badania zastosowano zalecenia Gerganova (2007) o rodzaju i wielkości czcionki oraz interlinii, autor ma spore wątpliwości, czy częstotliwość 60 mHz jest wystarczająca, aby okulograf mógł poprawnie zinterpretować ruchy gałek ocznych podczas przetwarzania tekstu. Możliwe, że użycie bardziej zaawansowanego modelu okulografu, jak np. EyeLink II, wyraźnie wpłynęłoby na wyniki badania.

Niezależnie od otrzymanych rezultatów, warto zwrócić uwagę na wartość dydaktyczną badania i użyteczność jego wyników. Przeprowadzona analiza uwypukliła bardzo istotny problem, jakim są ogromne różnice w umiejętnościach tłumaczeniowych studentów w obrębie danej grupy, które mogą w pewnym stopniu wynikać też z nierównych kompetencji językowych. Taki wniosek to tylko punkt wyjścia do szerokiej dyskusji dotyczącej dydaktyki tłumaczenia ustnego i wymagań stawianych kandydatom na tłumaczy konferencyjnych.

## **Bibliografia**

- Bartłomiejczyk, M. (2010), „Effects of short intensive practice on interpreter trainees’ performance”, w: Gile, D., Hansen, G., Pokorn, N.K. (red.) (2010), *Why translation studies matter*, Benjamins, Amsterdam, s. 183-194.
- Chabasse, C. (2009), *Gibt es eine Begabung für das Simultandolmetschen?: Erstellung eines Dolmetscheignungstests mit Schwerpunkt Simultandolmetschen*, SAXA Verlag, Berlin.
- Chmiel, A., Mazur, I. „Eye tracking sight translation performed by trainee interpreters” (w przygotowaniu).
- Gerganov, A. (2007), „Appendix A: Eye tracking studies with Tobii 1750 – recommended settings and tests, in: Appendix A to D1.2 of the Consortium EYE-to-IT”, [on line] <http://cogs.nbu.bg/eye-to-it/?deliverables> – 26.04.2012.
- Gile, D. (1995), *Basic concepts and models for interpreting and translation training*, John Benjamins, Philadelphia.
- Gile, D. (2001), „Critical reading in (interpretation) research”, w: Gile, D., Dam, H., Dubsloff, F., Martinsen, B., Schjoldager, A. (red.), *Getting started in interpreting research: Methodological reflections, personal accounts and advice for beginners*, Benjamins, Amsterdam, s. 23-38.

- Goldberg, J., Wichansky, A. (2003), „Eye tracking usability evaluation: A practitioner’s guide”, w: Hyönä, J., Radach, R., Deubel, H. (red.) (2003), *The mind’s eye: cognitive and applied aspects of eye movement research*, Elsevier Science, Amsterdam, s. 493-516.
- Korpal, P. (2012), “On language-pair specificity in sight translation: An eye-tracking study”, w: Wolfram, B., Eichner, B., Kalina, S., Mayer, F. (red.), *Übersetzen in die Zukunft*, BDÜ Fachverlag, Berlin, s. 522-530.
- Pavlović, N., Jensen, K.T.H. (2009), „Eye tracking translation directionality”, w: Pym, A., Perekrestenko, A. (red.) (2009), *Translation research projects 2*, Intercultural Studies Group, Tarragona, s. 93-109.
- Rayner, K. (1998), „Eye movements in reading and information processing: 20 years of research”, *Psychological Bulletin* 124.3, s. 372-442.
- SCIC interpretation: [http://ec.europa.eu/dgs/scic/what-is-conference-interpreting/language-combination/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/dgs/scic/what-is-conference-interpreting/language-combination/index_en.htm)
- Snell-Hornby, M. (1992), „The professional translator of tomorrow: Language specialist or all-round expert?”, w: Dollerup, C., Loddegaard, A. (red.) (1992), *Teaching translation and interpreting: Training, talent and experience*, John Benjamins, Amsterdam, s. 9-22.

## **Streszczenie**

Jednym z podstawowych wymagań stawianych przez instytucje europejskie przy zatrudnianiu tłumaczy ustnych jest umiejętność tłumaczenia z przynajmniej dwóch języków. Od potencjalnych tłumaczy oczekuje się doskonałego rozumienia obu tych języków. Czy status języka angielskiego (język B lub C) wpłynie na jakość tłumaczenia *a vista* wykonanego przez studentów tłumaczenia ustnego? W eksperymencie wzięły udział dwie grupy studentów tłumaczenia konferencyjnego z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zadaniem uczestników było przetłumaczenie tekstu *a vista* z języka angielskiego na język polski. Dla pierwszej grupy język angielski był językiem B, a dla drugiej – językiem C. Zastosowanie techniki okulografii (eye-tracking) oraz analizy jakościowej tłumaczenia pozwoliło odpowiedzieć na pytanie, czy grupa studentów, dla których angielski jest językiem C, zdołała opanować tłumaczenie z tego języka na język polski w takim samym stopniu, co studenci z angielskim B w kombinacji językowej.

## **Summary**

One of the main prerequisites that prospective interpreters need to fulfil in order to work in one of the European institutions is that they should be able to interpret from at least two foreign languages. It is expected of them to comprehend these languages perfectly. Will the status of English (as a B or C language) influence the quality of sight translation performed by interpreting trainees? Two groups of interpreting trainees at Adam Mickiewicz University in Poznan took part in the experiment. The task was to sight-translate a text from English into Polish. The former group had English as a B language whereas the latter – as a C language. The use of the eye-tracking technique together with the qualitative analysis made it possible to examine whether the interpretation of the group with English as a B language was of a better quality than the one with English as a C language.

### **Interpreting from a C language: A challenge to conference interpreting trainees?**

Słowa kluczowe: okulografia, tłumaczenie *a vista*, język C, wysiłek poznawczy.

Key words: eye-tracking, sight translation, C language, cognitive load.